

Handläggare
Anne-Sofie Ohlsson
Telefon: 08-50811500

Till
Servicenämnden
2016-09-20

Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling (SOU 2016:15)

Remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Servicenämnden åberopar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen och förklarar beslutet vara omedelbart justerat.

Christer Edfeldt
Förvaltningschef

Liselothe Engelgren
Avdelningschef

Sammanfattning

Remissen avser ett slutbetänkande från en statlig utredning med uppdrag att analysera hur krav på villkor enligt kollektivavtal kan föras in i de kommande upphandlingslagarna genom arbetsklausuler. I uppdraget ingick även att utreda förutsättningarna för en svensk ratifikation av Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention 94 och att göra en internationell jämförelse av användningen av sociala villkor vid offentlig upphandling.

Sammanfattningsvis anser utredningen att det är förenligt med EU:s upphandlingsdirektiv, EU-direktivet om fri rörlighet för tjänster, gällande rätt och den svenska arbetsmarknadsmodellen att ratificera och införa konventionen. Utredningen förordar en ratifikation.

Den internationella jämförelsen visar att viktiga framgångsfaktorer är att det finns ett tydligt mål med att ha villkor om sociala hänsyn i offentliga upphandlingar. Vidare att det finns riktlinjer och vägledningar framtagna och att såväl upphandlande myndigheter och leverantörer har tillgång till stöd under upphandlingsprocessen.

Om en ratificering av konventionen sker och krav på villkor enligt kollektivavtal övervägs att föras in i Lagen om offentlig upphandling (LOU) anser förvaltningen att det är viktigt att iakttagelserna från de internationella jämförelserna tas i beaktande. Med tydliga mål, riktlinjer och vägledningar finns förutsättningar för att kunna ställa tydliga och transparenta krav vilket gagnar såväl upphandlande myndigheter som leverantörer.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom staben. Ärendet har behandlats på förvaltningsgruppen 2016-09-13.

Bakgrund

I januari 2015 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att analysera hur uttryckliga krav på villkor enligt kollektivavtal kan föras in i de kommande upphandlingslagarna. I uppdraget ingick även att utreda förutsättningarna för en svensk ratifikation¹ av Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention 94 och att göra en internationell jämförelse av användningen av sociala villkor vid offentlig upphandling.

Utredningens slutbetänkande Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling (SOU 2016:15) har remitterats till Stockholms stad m.fl. Kommunstyrelsen har i sin tur remitterat ärendet till servicenämnden m fl för yttrande senast 2016-09-19. Nämnden har förlängd remisstid t.o.m. 2016-09-21.

Sammanfattning av remissen

ILO:s konvention 94 innebär en skyldighet för de stater som ratificerar konventionen att se till att det i statliga myndigheters offentliga upphandling anges så kallade arbetsklausuler² i kontraktsvillkoren.

När det gäller villkor om lön i arbetsklausuler anser utredningen att det är förenligt med konventionen att ställa krav på en kollektivavtalad minimilön, så länge den motsvarar den lägsta lön som gäller för arbete av samma art inom yrke eller näringsgren i det område där arbetet utförs.

Efter en jämförelse med 2014 års upphandlingsdirektiv från EU bedömer utredningen att direktivet inte utgör något hinder för att Sverige ska kunna ratificera konventionen och införa arbetsklausuler i offentlig upphandling.

Utredningen har också analyserat möjligheten att använda arbetsklausuler i förhållande till EU:s fria rörlighet för tjänster och EU-direktivet om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster. Slutsatsen är att arbetsklausuler kan användas utan att utgöra ett hinder för den fria rörligheten för tjänster. När det gäller arbetsskadeförsäkring gör utredningen bedömningen att EU-rätten inte hindrar att utsända arbetstagare ska omfattas av arbetsskadeförmåner i Sverige.

Konventionen har också analyserats i förhållande till gällande rätt och utredningen konstaterar att det är möjligt att använda arbetsklausuler under förutsättning av att de är förenliga med de upphandlingsrättsliga principerna om proportionalitet, likabehandling, icke-diskriminering, öppenhet och ömsesidighet.

Sammanfattningsvis anser utredningen att det mervärde som en ratifikation innebär är begränsad men att det är en kraftfull och tydlig markering för att Sverige tar tydlig ställning för goda arbetsvillkor. Utredningen förordar därför en ratifikation.

---

² Arbetsklausuler anger de villkor som leverantören ska tillförsäkra de arbetstagare som sysselsätts i uppdrag enligt upphandlingskontraktet. Sådana villkor är lön (inklusive olika slags tillägg), arbetstid och övriga villkor.

Jämförelsen av sociala villkor i offentlig upphandling har fokuserat på Danmark, Norge, Finland, Storbritannien, Nederländerna och Belgien. Utredningen har funnit vissa gemensamma faktorer som man bedömer vara väsentliga framgångsfaktorer.

Utredningen konstaterar att det framstår som helt avgörande att det finns ett tydligt formulerat mål med såväl den generella tillämpningen av sociala hänsyn i offentlig upphandling som de faktiska villkoren i en aktuell upphandling.

I flera av de länder som utredningen jämfört har regeringen i det aktuella landet antagit en upphandlingsstrategi eller en handlingsplan för offentlig upphandling där det tydligt framgår att sociala hänsyn ska eller bör beaktas vid offentlig upphandling. Utifrån denna strategi har myndigheter på olika nivåer antagit handlingsplaner och vägledningar där det bl.a. anges vilka möjligheter som finns att ta sociala hänsyn och hur sådana hänsyn ska tas.

Ofta har användningen av sysselsättningsrelaterade hänsyn startat som ett projekt. Efter utvärdering har erfarenheterna av projektet blivit en del av det ordinarie upphandlingsförfarandet. I flera fall har projekten utformats i nära samarbete med arbetsmarknadens parter, branschorganisationer och leverantörer.

Erfarenheterna visar att det är av stor betydelse för användningen av sysselsättningsrelaterade villkor att både upphandlande myndigheter och leverantörer har haft tillgång till stöd, både under upphandlingsförfarandet och under pågående uppdrag. Det är vanligt att det av en handledning eller liknande framgår i vilka upphandlingar sysselsättningsrelaterade villkor bör eller ska användas.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen har inga principiella synpunkter på de slutsatser som utredningen redovisar i sitt betänkande. Det finns dock anledning att lyfta vissa svårigheter som kommer att uppkomma i samband med den praktiska tillämpningen och som förvaltningen påpekat i andra sammanhang. Det som avses är bland annat förutsättningarna att utforma kraven på arbeidsklausuler på rätt nivå på grund av svårigheten att tolka kollektivavtal.

Som framgår av utredningens internationella jämförelser är viktiga framgångsfaktorer att det finns ett tydligt mål med att ha villkor om sociala hänsyn i offentliga upphandlingar. Vidare att det finns riktlinjer och vägledningar framtagna och att såväl upphandlande myn-

digheter och leverantörer har tillgång till stöd under upphandlingsprocessen.

Om en ratificering av konventionen sker och krav på villkor enligt kollektivavtal övervägs att föras in i Lagen om offentlig upphandling (LOU) anser förvaltningen att det är viktigt att iakttagelserna från de internationella jämförelserna tas i beaktande. Med tydliga mål, riktlinjer och vägledningar finns förutsättningar för att kunna ställa tydliga och transparenta krav vilket gagnar såväl upphandlande myndigheter som leverantörer.

Bilagor

1. Remissbrev från kommunstyrelsen
2. Sammanfattning av remissen Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling (SOU 2016:15)